

# Demokratiets Krav til Bibliotekerne - 60 år efter

Pierre Evald

Under den tyske besættelse 1940-45 udarbejdede en gruppe af senere fremtrædende bibliotekarer en pjece med titlen 'Demokratiets Krav til Bibliotekerne'. I pjecen diskuteredes folkebibliotekerne rolle i efterkrigstidens Danmark, når den nazistiske ideologi var trængt tilbage. Men der var også drøje hug til den følgagtighed som enkelte steder var kommet til udtryk i besættelsestiden: Selvcensur og svigten af principperne om frihed og demokrati, klart udtrykt ved den underdanige holdning Danmarks Biblioteksforening havde indtaget efter biblioteksdirektør Thomas Døssings arrestation i December 1942. Døssing havde bl.a. gjort sig skyldig i en forhaling af et censurcirkulære, der forbød navngivne jødiske og kommunistiske forfattere på bibliotekerne.

Og der meldes i pjecen klart ud om det ideologiske grundlag for folkebibliotekernes fremtidige virke: "Den moderne Folkebibliotekar maa være klar over, at han har sin Plads i Folkeoplysningens Tjeneste, og dette vil samtidig sige i Demokratiets Tjeneste, de to Ting kan ikke eksistere hver for sig. Han skal nok være neutral i sit Bogvalg, men i Spørgsmålet Demokrati eller ikke Demokrati, maa han ikke være neutral, her maa han have et klart Standpunkt, som skal være Hovedgrundlaget for hans Syn paa Biblioteksarbejdet."

Dette imperativ fylder nu 60 år og der kan være gode grunde til at fremhæve det i den nuværende situation, hvor folkebibliotekernes oplysningsarbejde er truet på kerneværdierne. Vi er nu ikke besat, men har foretaget et rolleskift til besættelsesmagt efter at regeringen opportunistisk har valgt at deltage i en krig, der af en eftertid nok mest vil blive husket for sit mudrede rationale og den efterfølgende kollektive fortrængning. Jeg er ikke helt bekendt med hvor vide rammer der aktuelt er for en drøftelse af disse forhold, men det må være vedkommende at få diskuteret folkebibliotekernes muligheder for at oplyse sagligt om Osama bin Ladens ideologi og samfundsanalyse og om vore demokratibærende institutioners rolle i en tid, hvor grundlæggende frihedsrettigheder er under stadig udvanding.

Folkebibliotekerne har med betragtelig succes medvirket til integration og socialisering af nye etniske grupper i det danske samfund. Denne indsats har fundet sted i en frugtbar vekselvirkning mellem initiativer fra Biblioteksstyrelsen og projekter drevet frem af lokale ildsjæle på bibliotekerne. Det må nok forudses at arbejdet hermed ikke vil blive mindre påkrævet i de kommende år.

Også oplysning om verdens sande tilstand på miljøområdet har været højt prioriteret som samfundsinformation, siden en styrket opmærksomhed har gjort sig gældende i Danmark, ikke mindst efter oprettelsen af Miljøministeriet i 1972. Også dette arbejde vil fortsat være i focus i takt med at kampen om de tilbageværende ressourcer tager til og der breder sig en erkendelse af, at det globale pres på ressourcerne ikke tillader en fortsat fordeling, hvor 20% af verdens befolkning i Vesten beslaglægger 80% af ressourcerne og i sidste ende vil lægge planeten øde.

Det er mit udgangspunkt, at vi i en stadig forfining af vore teknologiske, strukturelle og ledelsesmæssige instrumenter er blevet afkoblet en tidligere tids

måske klarere bevidsthed om mål og med for biblioteksvirksomheden. Hvis vi fortsat skal tjene demokratiets sag, synes påtrængende indsatsområder og problemstillinger at melde sig i den nuværende geopolitiske situation.

- Hvordan formidler bibliotekerne oplysning og baggrundsviden om bin Ladens samfundsopfattelse, samtidig med at rammerne for denne debat snævres stadig ind? Har vi mulighed for at modvirke en dæmonisering ved at sætte ind med saglig oplysning om hans synspunkter, fremført på audio og video siden hans første offentlige erklæring i 1996? Har vi i det hele taget de kilder og materialer, der skal til for at analysere det aktuelle civilisationssammenstød uden at forfalde til de politisk korrekte flokklær?
- Kan bibliotekerne være arsenaler for en fortsat demokratiudvikling, samtidig med at institutionerne sættes under pres fra flere sider? Hvordan vil muligheden for at videreformidle data fra bibliotekernes udlånsregistre til myndighederne påvirke benyttelse og på sigt materialevalg? Er udhulingen af retssikkerhed og menneskerettigheder i anti-terrorlovene nu så graverende, at vi blindt og uden betænkeligheder følger USA i demokratisk selvdestruktion?

Spørgsmål som disse diskuteres intenst blandt bibliotekarer i USA. Er der i de senere år kommet udmeldinger fra Danmarks Biblioteksforening og Biblioteksstyrelsen herom? Og vil svarene mon være anderledes efter et evt. terrorangreb på Danmark?

En udvidet version kan ses her: Om at forvalte arvesølv, formidle bin Laden og værne om frihedsrettighederne.

### **Litteratur:**

Refuge of a Scoundrel: the Patriot Act in Libraries / Herbert N. Foerstel. 2004.

---

Rev. by [mni@db.dk](mailto:mni@db.dk), 03-11-2005